

Ombres de Primavera

Imma Merino

El dret d'esperar una certa il·luminació

“Fins i tot en els temps més foscos tenim el dret d'esperar una certa il·luminació.” Ho creia Hanna Arendt, que, certament, va viure en els temps més foscos. Creient-ho també en aquests temps foscos, Fina Birulés ho va recordar fa uns dies al Museu d'Història dels Jueus de Girona, on hi va fer una conferència amb el títol *L'Europa abans de Hitler. Què n'ha quedat? N'ha quedat la llengua*, dins del cicle *L'aportació jueva a la idea d'Europa*, organitzat per l'Institut d'Estudis Nahmànides i la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani. Per no caure en el nihilisme, que sempre és una temptació, podríem pensar que necessitem esperar una certa il·luminació. Però afirmar que és un dret ja és una il·luminació.

El cas és que Fina Birulés, que ha dedicat part de la seva vida a pensar el llegat de la filòsofa jueva, va partir d'una afirmació (“Queda la llengua”) que Hanna Arendt va fer en una entrevista televisiva a França als anys seixanta. Hi havia alguna cosa que podia heretar-se de l'Europa d'abans del na-

“Es pot triar perquè sempre és possible la desobediència

zisme i de la II Guerra Mundial? Exiliada primer a França i instal·lada després als EUA, Arendt podia haver pensat que la barbàrie ho havia destruït tot perquè havia demostrat la fragilitat de l'Europa de les Llums i la Raó. Tanmateix, es va adonar que s'havia salvat la llengua, que no pertany a ningú, i que, encara que hagués existit Hitler, Alemanya continuava essent la cultura, la filosofia, la poesia. I

també que hi ha el tresor perdut de la tradició revolucionària que conforma la història secreta de l'època moderna. Una història feta amb un memorable seguit de fracassos que és millor que no tenir cap record per no haver intentat res.

Birulés va exposar tantes idees que no poden ser resumides i ni tan sols esbossades. Però penso que, vindicant el llegat de Sòcrates, Hanna Arendt va recordar que és millor ser amic d'una víctima que d'un assassí. I que es pot triar perquè sempre és possible la desobediència que, per exemple, va fer que no tothom col·laborés amb el règim nazi. Els temps foscos no són una raresa en la Història. Per això Lessing, el gran poeta alemany de la Il·lustració que Arendt també va rescatar, parlava dels espurneigs que irradien en totes les circumstàncies. Com també Pasolini parlava de les cuques de llum. Va ser preciós quan Birulés va invocar les espurnes d'humanitat, els gestos mínims dels que resisteixen a la barbàrie, les llums intermitents i els fulgors que travessen les tenebres de la nit.